

grebanjem lica, nošenjem naročito obojene odjeće i zapuštanjem brade i kose. U prvoj fazi nastajanja crnogorske države vlasti su se odlučno suprotstavile takvim normama obrednog ponašanja, no i pored toga neki su se od tih običaja zadržali sve do danas.

Rad Jovana F. Trifunoskog: **Krivopalanačka oblast** je antropogeografski prikaz spomenutog kraja koji je dio jugoslavenskog Šopluka u Makedoniji. Uz geografski prikaz pisac se osvrće i na povijesnu prošlost na temelju objavljenih izvora i narodne tradicije.

Krešimir Mlač: **Postanak i razvoj hrvatskog tradicionalnog a osobito epskog pjesništva** — polemički je članak o bilježenju narodnih pjesama, o njihovoj dosadašnjoj tipologiji i sistematizaciji, koja po mišljenju autora ne odgovara hrvatskoj tradicionalnoj pjesmi. Mlač ovdje predlaže vlastita rješenja.

Zorica Šimunović-Petrić

Zbornik 24. kongresa jugoslavenskih folkloristov — Piran 1977, Glasnik Slovenskega etnološkega društva, leto 17/1977, št. 5, uredila in opremila Mirko Ramovš in Janez Bogataj, Ljubljana 1979, 365 str.

Ovaj zbornik sadržava referate izložene na 24. kongresu Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, održanom u Piranu 1977. godine. Kako su slovenski folkloristi, članovi Saveza udruženja folklorista Jugoslavije (SUFJ), organizirani zajedno s etnolozima u Slovenskom etnološkom društvu (SED), to je društvo izdalo ovu knjigu kao zajednički broj Radova kongresa SUFJ i Glasnik SED.

Prva tema kongresa **Osobnost druga Tita u narodnom stvaralaštvu** obrađuje lik Tita kako je prikazan i zabilježen u pjesmama i legendama naših naroda. Trinaest autora navode pojedine pjesme stvarane uglavnom u toku NOB-a, ili neposredno nakon rata, a koje su se zadržale u narodu i još se danas pjevaju na

određenim skupovima i obljetnicama (naročito kod Srba, Crnogoraca, Bosanaca i Makedonaca, gdje je i inače jaka tradicija borbenih i junackih narodnih pjesama). U bogat ciklus epskih narodnih pjesama revolucionarne borbe, te kasnije obnove i izgradnje, ulaze i lirske narodne pejsme istog sadržaja, kao i kratke balade novoga oblika: pripovjetke, anegdote i poslovice. U većini tih narodnih umotvorina pojavljuje se i lik Tita kao pokretača i vođe, kao simbol naše revolucije, slobode, napretka i mira.

Dušan Nedeljković u članku **Narodni pesnik o drugu Titu** spominje i druge svoje opsežne studije o toj temi. U članku Milana Bodiroke govori se kako je partizanska narodna poezija unutar samih borbenih tema i motiva tražila posebno jedan lik koji bi demonstrirao njene osnovne sadržaje i ideale i našla ga u liku druga Tita koji je opjevan izuzetno sugestivno. Nenad Ljubinković razmatra u kojoj je mjeri epska legenda o Titu izgrađena i koliko ima u njoj arhaičnih elemenata, poznatih iz drugih epskih legendi jugoslavenskih naroda i naroda Balkana uopće. Svetozar Piletić piše o metaforici u pjesmama o Titu, koja njegovu ličnost uvodi u legendu. O ciklusu narodnih pjesama o Titu govori i Jovan Janjić, koji se zalaže i za potpuniju obradu narodne poezije NOB-a u našim školama. O Titu i revoluciji u stvaralaštvu narodnosti Mađara, Slovaka, Rusina i Rumuna u Vojvodini piše Jovan Mihajlović, Simo Mladenovski i Lazo Karovski o makedonskim narodnim pjesmama o Titu, Šefćet Plana o Titu u albanskoj narodnoj pjesmi na Kosovu, Dara Vučinić-Varga o Titu u narodnim pjesmama Srba i Crnogoraca na Kosovu, Voislav Jakoski o Titu u albanskom narodnim pjesmama, Marija Stanonik o liku druga Tita u slovenskom pjesništvu iz NOB-a. Vlado Kostelnik piše o zajedništvu kao ideji vodilji u epovima i legendama Rusina, i u **Titovu »Naprijed«**, te o pjesmama, pričama i legendama o Titu kod Rusina u Jugoslaviji.

U okviru druge kongresne teme **Narodno stvaralaštvo slovenskog Krasa** održana su četiri referata: Naško Križnar opisuje karakteristike slovenskog Krasa i daje pregled etnološke problematike tog kraja, Milko Matičetov piše kako Kras i Kraševci izgledaju u očima susjeda u usmenim predajama i pisanim djelima, Tone Cevc piše o narodnoj arhitekturi, a Julijan Strajnar o narodnoj glazbi na Krasu.

Treća tema kongresa **Odras socijalnih prilika na narodno stvaralaštvo** okupila je najveći broj autora, čak njih trideset i četiri. Tvrtko Čubelić u članku **Odras socijalnih prilika u ukupnosti usmene narodne književnosti** raspravlja o tome na koji način i kojom djelotvornom snagom djeluju konkretne društvene snage na proces stvaralaštva i koji su tu vrednosni aspekti presudni i osnovni. Đenana Buturović u članku **Utjecaj socijalnih sredina na raznovrsnost muslimanske epike** govori kako su različiti društveni slojevi muslimanskog bosanskog društva, od početka klasno strukturiranog, posjedovali vlastite varijante narodne kulture i kako su se one na svojevrsan način slivale u jednu zajedničku narodnu kulturu. Utjecaji različitih socijalnih sredina na muslimansku epiku odražavaju se u njevoj tipološkoj raznovrsnosti. Aiša Aličić bavi se krajinskim muslimanskim epskim pjesmama smatrajući da one pri podjeli muslimanske narodne epike sačinjavaju zaseban ciklus. Vojislav Nikčević raspravlja o odnosu povijesne stvarnosti i crnogorske epike narodne poezije.

Posebni elementi u našem narodnom stvaralaštvu (posebno istočnih krajeva) istaknuti su u ovim radovima: Jovan Čadenović, **Život pastira u crnogorskim epskim narodnim pjesmama**; Nikola Knežević, **Nemirne, često tragične ženidbe i udaje u našem narodnom stvaralaštvu kao odraz socijalnih prilika**; Jovan Vukmanović, **Odras crnogorskog bratstveničkog-plemenskog života u narodnom stvaralaštvu**; Savo Vukmanović, **Crnogorsko četovanje u 17. i 18. vi-**

jeku u odrazu narodne pjesme; Ismail Doda, **Odras socijalnih prilika u usmenoj poeziji kod Albanaca u Crnoj Gori**; Goce Stefanoski, **Socijalnite motivi vo pečalbarskite makedonski lirski narodni pesni i vo sovremenata makedonska umetnička lirika sa pečalbarska preokupacija**; Himzo Polovina, Nada Ludvig-Pečar, Ivan Cerić, Ivan Milaković, **Folklorno poetsko stvaralaštvo BiH u svjetlu socijalne psihijatrijske interpretacije alkoholisanosti i alkoholizma**; Momčilo Zlatanović, **Socijalne prilike u Pčinji krajem XIX i početkom XX veka i njihov odraz u narodnim pesmama**; Cvetanka Organdžijeva, **Gurčin Kokale — zaštitnik na rajata vo makedonskite narodni pesni**; Blaže Petrovski, **Socijalnoto poteklo na edna makedonska narodna pesna**; Vera Antik, **Socijalni elementi od apokrifite »Videnieto na apostol Pavle« i »Odenjeto na Bogorodica po makite« vo nekoj makedonski narodni tvorbi**; Đenana Buturović, **Epske pjesme savremenog kazivača — ogledalo društvene mijene** (pregled pjesama vjerojatno dvostrukog izvora varijanata: jedan je usmena predaja, a drugi Jukić-Martićeva zbirka).

Zmaga Kumer u članku **Socialno-kritično v slovenski ljudski pesmi** na osnovu analize Štrekeljeve zbirke slovenskih narodnih pjesama i građe iz drugih tiskanih izvora i arhiva zaključuje da je slovenska narodna predaja gotovo bez junačkih pjesama i da je slaba tradicija socijalno-kritičnih pjesama. Kao uzroke navodi čestu povijesnu podložnost tuđinu zbog koje se umjesto glasne kritike narod češće izražavao slikanjem prekgrobnih kazni za silnike.

Vukoman Džaković u članku **Umjetnički odraz socijalnih prilika u narodnim tužbalicama** govori o crnogorskim i makedonskim tradicionalnim tužbalicama i o onim iz novijeg doba (nakon prvog i drugog svjetskog rata). O tužbalicama piše i Novak Kilibarda: **Karakter odraza socijalnih prilika u narodnim tužbalicama**, konstatirajući da se u novijoj tužbalici, kao i onoj iz ranijih

vremena, socijalna problematika sve-la na sredstvo za isticanje ljudskih vrлина koje imaju postojanu vrijednost.

Tema Ivana Zvonara glasi **Odrasi socijalnih prilika u kajkavskoj narodnoj poeziji**. On zaključuje da su se motivi kakve nalazimo u ovoj poeziji javljali i drugdje, ali da su ih Hrvati kajkavci obradili na sebi svojstven način (kao osobitosti spominje pejzažne ugođaje koje naziva »kajkavskom varijantom kampanilizma«, privrženost rodnoj grudi i posebne jezične karakteristike).

Marko Terseglav u članku **Odsev socijalnoga porekla zapisovalcev v njihovem delu** govori o faktoru objektivnosti pri zapisivanju podataka na temelju analize dvije stotine i pedeset izabranih suradnika zapisivača koje je podijelio prema školskoj spremi i pripadnosti određenoj socijalnoj skupini.

U radu Branka Kukurina **Prisustvo socijalno-političke problematike u usmenom narodnom teatru Istre i Hrvatskog primorja** ističe se usmeno dramsko stvaralaštvo koje dolazi do izražaja u narodnim običajima na svadbama, u povorkama »zvončara« i posebno u pokladnim zbivanjima. U svim tim scenskim izvedbama prisutna je narodna teatarska interpretacija date socijalno-političke stvarnosti. Sličnu temu obrađuje i Stjepan Hranjec (**Odras socijalnih i kulturnih prilika Međimurja u usmenom narodnom teatru**) konstatirajući da se osebujna tematika tog kraja očituje u karakterističnim dramskim lutkarskim igrama sa izraženom socijalnom dominantom i karakterističnom osobinom međimurskog teatra: težnjom ka grotesknosti s jednom višom formom umjetničkog stila.

U društvenoj ulozi poslovice piše Miodrag Lalević pod naslovom **Neka narodna iskustva o društvenim odnosima u narodnim poslovicama**, zatim Ive Rudan, **Odras socijalnih prilika u hrvatskim i slovenskim narodnim poslovicama, s osobitim obzirom na tematiku žene**; Simo Kaprandža, **Odras socijalnih prilika u**

narodnim poslovicama štokavskog jezičnog područja; Dragoljub Veličković, **Odras socijalnih prilika naših naroda u narodnim poslovicama**.

Dalji su prilozi: Nikola Anić, **Uticaj socijalno-ekonomskih prilika na narodno stvaralaštvo ribara istočnog dela Hvara**; Olga Penavin, **Uspomene na svet bečara u mađarskom narodnom stvaralaštvu u Jugoslaviji**; Nikola Bonifačić Rožin, **Najstariji hrvatski »Mesopustov teštament« iz 1718. godine** (napisan je glagoljicom u Dobrinju na Krku, u stihovima osmercima, a ima socijalno-moralnu poruku); Josip Miličević, **Uloga materijalne dobiti u stimuliranju i održavanju narodnih običaja**. Autor obrazlaže kako su materijalni momeneti posebno važni porivi i pokretači za održavanje postojećih ili nastajanje novih oblika nekih običaja; tako npr. tokom jedne duže svadbe, uz prihvaćanje običajnog ceremonijala, postoji preko dvadeset i pet momenata kad se nešto novcem otkupljuje, zakupljuje ili plaća, što mladom paru donosi značajnu korist.

Gian Paolo Gri u članku **Le tradizioni popolari e la scuola. Informazione, acculturazione, propaganda** govori o proučavanju i podučavanju folkloru i kulturne povijesti u područjima dodirnih kultura, te o problemima interpretiranja takvih kultura s obzirom na političke ciljeve određenih razdoblja.

Rienzo Pellegrini u referatu s naslovom **Riflessi delle condizioni sociali nella politica linguistica del fascismo: mondo contadino e repressione delle varietà dialettali** govori kako je fašistička ruralna politika zahvatila područje lingvistike prema tzv. »Musolinijevom modelu« (kampanja protiv dijalekata) i proklamirala »jedinственost« Talijana (unità); nametnute su serije jezičnih klišeja prema kojima se trebalo ravnati javno informiranje, školski programi, kultura, a time je izravno bila negirana sociolingvistička stvarnost sela.

Giulio Lughu u članku s naslovom **Interventi sulla toponomastica come forma omologazione** govori o denominaciji svih lokaliteta na terito-

rijima pripojenim Italiji nakon prvog svjetskog rata za vrijeme Mussolinijeve vlade. Posebna komisija za toponomastiku imala je zadatak da grafički i fonetski adaptira slavenske oblike, odnosno da ih prevodi na talijanski. Ova intervencija rezultirala je artifičijelnošću i apstraktnošću, odnosno odvajanjem od geografske i sociolingvističke stvarnosti.

U četvrtom dijelu knjige pod naslovom **Razmerje med folkloristiko in etnologijo** razmatraju se neka teoretska pitanja i pojmovi naše suvremene etnologije i folkloristike. Slavko Kremenšek objašnjava pojam *etnos* u njegovom najširem smislu — kao skup konkretnih pojavnih oblika druženja s etničkim značajem, pri čemu nisu izuzete ni društvene grupe industrijske, odnosno civilizirane sredine. Etnologija, kao znanost o etnosu, ima za cilj proučavanje načina života određene etničke skupine, kao i svih onih kulturnih sastojaka koji su za tu skupinu značajni, tipični. Pri tome se današnja etnologija ne zaustavlja na onim sastojcima kulture koji se odnose na prošlost, odnosno predstavljaju prežitke, već je također angažirana proučavanjem sadašnjosti: seoskog sloja i drugih socijalnih grupacija, sa širokim, »interdisciplinarnim«, socijalno-kulturnim vidikom. Folkloristični vidik etnološkog proučavanja danas je također dobio na širini, iako kao znanost o tzv. narodnom umijeću ili narodnim »stvarima« (npr. narodna predaja, narodni plesovi) i tradiciji, folkloristika ostaje i nadalje vezana uz diskutabilan pojam »narod«, »narodno«, i usmjerena na »klasične« teme: narodna književnost, vjerovanje, medicina itd, što su sve sastavnice narodnog znanja ili »narodne mudrosti«, što folkloru u etimološkom smislu i govori. Uz etnologiju, i današnja folkloristika dužna je primjenjivati svoja istraživanja na sve društvene slojeve i kulturne ustroje i tako razotkrivati zakonitosti njihova nastanka, egzistencije i uzroke raspadanja.

Slobodan Zečević u članku **Etnologija i folkloristika — pojam i međudodnosi** raspravlja o povijesnim

pretpostavkama za razvoj etnologije, etnografije i folkloristike.

Valens Vodusek govori o suvremenim zadacima folkloristike, koja se bavi istraživanjem umjetničke kategorije čovjekove kulture (pripovjedna umjetnost, plesna umjetnost, likovna umjetnost i sl.). Autor se posebno bavi pitanjima etnomuzikologije.

Na kraju su tiskani referati održani na etnomuzikološkoj i etnoko-reološkoj sekciji, a to su: Ljubinko Miljković, **Arhaična muzička tradicija Banje i primena muzičko-semantičkog sistema Alaina Danieloua**; Georgi Georgiev, **Postapki pri melografiranjeto na narodnite pesni vo Institutot za folklor vo Skopje**; Trpko Bicevski, **Kon edno od soznanijata od našata dosegašna melografska praksa**; Jerko Bezić, **Nejednake jedinice mjere u zapisima folklorne glazbe iz SR Hrvatske**; Mihailo Dimoski, **Metodološkite postapki pri istražuvanjeto i prezentiranjeto na narodnite ora vo Makedonija**.

Na kraju knjige nalaze se kratki sažeci svih članaka na stranim jezicima i zapisnik sa skupštine SUFJ održane za vrijeme kongresa u Piranu.

Tihomira Stepinac-Fabijanić

Etnološka tribina 1 — Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva, god. 7. i 8, Zagreb 1978, 136 str.

Godišnjak HED-a Izvješća izlaze od 1978. godine pod novim naslovom — **Etnološka tribina**. Knjiga je po sadržaju radova podijeljena na nekoliko tematskih cjelina: Članci i građa, Prikazi i vijesti, te Bibliografiju.

Objavljeni su ovi članci:

Nives Ritig-Beljak: Koegzistencija jezika u gradišćanskim Hrvata, Dunja Rihtman-Auguštin: Folklor, folklorizam i suvremena publika, Josip Milićević: Mogućnosti prikazivanja narodnih običaja na sceni, Jo-